

EFTERSKRIFT

”Strøm” tryktes første gang i månedsbladet *Hjemmets Noveller*, april 1908. Sammen med otte andre fortællinger indgik den 1911 i samlingen *Barndommens Kyst*. Alle ni fortællinger var blevet til i tidsrummet 1905-1910, det vil sige nøjagtig samtidig med, at Nexø skrev sit hovedværk *Pelle Erobreren* I-IV.

Udarbejdelsen af dette romanværk har uden tvivl givet Nexø anledning til selvrefleksioner. Og for så vidt alle ni fortællinger i *Barndommens Kyst* ved deres jeg-fortæller præsenterer sig som selvoplevede og foregår på Bornholm i Nexøs barndom eller ungdom, kan samlingen betragtes som en forløber for hans *Erindringer* fra 1930’erne.

Efter udgivelsen af *Pelle Erobreren* var Nexø i færd med over for den danske og internationale offentlighed at tegne et billede af sig selv som en autodidakt arbejderforfatter. Hvor han tidligere, for eksempel i Gyldendals forlagskatalog fra 1901, havde præsenteret sig som ”Lærer” og om sin far havde skrevet, at han var ”Bornholmer af gammel Bondeslæggt”, dér præsenterer han sig fra nu af som proletar. Således i den selvbiografiske indledning til føljetonudgaven af *Pelle Erobreren*, som det store tyske socialdemokratis hovedorgan *Vorwärts* udgav i 1911-1912, samtidig med udgivelsen af *Barndommens Kyst*. Det hedder i denne indledning (her efter det dansksprogede manuskript):

”Jeg er født paa Christianshavn i Københavns ældste Arbejderkvarter (...). Min Fader var Stenhugger og Brolægger, Moder kørte om med en Trækkevogn og solgte Fisk, Frugt og lignende.”

Nexø tegnede sig med andre ord ikke mere som værende af bonde-, men af arbejderslæggt. Altså som proletar.

Fortællingen ”Strøm” er til dels selvbiografisk, og læsere af tredje bind af Nexøs *Erindringer, For Lud og koldt Vand*, vil genkende den sultende unge Nexøs kvistværelse i Hedningestræde (!), hans sangvinke bror Georg og andre personer, steder og begivenheder i Rønne anno 1889. Også den velhavende farbror Morten Andersen, medlem af Luthersk Mission, kender man igen, men bror Georg kan dog ikke have opsøgt ham i denne periode, idet Morten Andersen var død i 1887. ’Strøm’ selv møder vi også som bifigur i *Pelle Erobreren*’s andet bind, *Læreaar*, hvor hans historie dog ikke udfoldes. Figuren er sandsynligvis fiktiv.

I ”Strøm” hører vi om den arbejdsløse skomager Nexø og hans nabo, en svensk dykker. Han lider af samvittighedsnag over for den kone og det barn, han har efterladt uforsørgede for år tilbage. Strøm er for naiv og tankeløs til at foretage sig de

meget enkle handlinger, der skal til for at rette op på miseren. Han lader sig i stedet drive med – strømmen. Men her kommer fortælleren – altså unge Nexø – belejligt til; han formår midt i sin egen armod at retlede Strøm og sørge for, at han kommer hjem til familien i Sverige.

Det er interessant at sammenholde ”Strøm” med en anden og mere kendt fortælling fra *Barndommens Kyst*, nemlig ”Idioten”, som anslår flere af de samme temaer. I ”Idioten” ses en invalid og brændevinssløvet karl (også han en fiktiv figur), der udnyttes groft som arbejdskraft af den dovne bonde på nabogården til der, hvor fortælleren som ung havde tjent som røgterdreng. På et tidspunkt får unge Nexø brændevinen narret fra den døddrukne mand, som, da han vågner op – ædru – bliver så rasende, at han brænder gården ned til grunden. Fortællingen vokser ud til at billede på social revolution, når først den sløvede arbejder vågner op til klarhed om sin tilstand. Og endda en revolte, som den unge Nexø personligt forårsager!

Alle forskelle ufortalt er figurerne ’Idioten’ og ’Strøm’ to blandt mange inkarnationer i Nexøs fiktive forfatterskab af den naive arbejder, der omsider indser sin usle tilstand og retter op på den. I begge fortællinger optræder den unge Nexø som katalysator for begivenhederne. Over for sine danske og udenlandske læsere fremstillede Nexø sig dermed som den fødte vejleder for arbejderklassen.

– Henrik Yde